

seminář

PSYCHOLOGIE VE ŠKOLNÍ PRAXI

TEORETICKÁ TÉMATA

- 1. Psychologie výchovy a vyučování.
- 2. Vývoj psychologie v pedagogické praxi.
- 3. Teoretické koncepce a směry.
- 4. Metody psychologie.
- 5. Psychologický výzkum výchovy a vyučování.

PRAKTICKÁ APLIKACE

- 6. Učení a jeho druhy. Přeučení. Transfer a interference.
- 7. Výsledky učení (vědomosti, dovednosti a návyky; kompetence).
- 8. Vyučování z hlediska psychologie.
- 9. Příčiny školní úspěšnosti a neúspěšnosti.
- 10. Zkoušení žáků.
- 11. Typy výchovy.
- 12. Osobnost žáka současné školy.
- 13. Formativní vlivy působící na žáka.
- 14. Osobnost učitele.
- 15. Vztahy mezi učitelem a žákem.
- 16. Klima školní třídy a školy.
- 17. Závady (dificility) a poruchy chování ve škole.
- 18. Tvořivost.
- 19. Sebevýchova.
- 20. Psychohygienu, poradenství, psychoterapie.

ZÁKLADNÍ TÉMATA

- **UČENÍ** – přístupy, styly a strategie, podmínky, výsledky, zkoušení a hodnocení
- **KLIMA TŘÍDY** – vztahy mezi žáky, hierarchie, normy, konflikty
- **UČITEL** – předpoklady, hodnoty, priority, sociální role, zátěž, sebeevaluace
- **VZTAHY** – učitel –žák, učitel – rodiče, učitel – škola
- **ŽÁK** – osobnost, sebepoznání, osobnostní růst a škola
- **PORUCHY** – učení, chování
- **POMOCNÍCI** – nástroje, metody, poradenství

podmínky získání zápočtu

- 1. DOCHÁZKA
- toleruji jednu absenci z libovolných důvodů, jakákoli další absence musí být nahrazena
- zadání náhrady si vyžádáte e-mailem nejpozději do 1 týdne od nahrazované absence; náhradní práce bude tematicky i časově adekvátní rozsahu nahrazované hodiny.

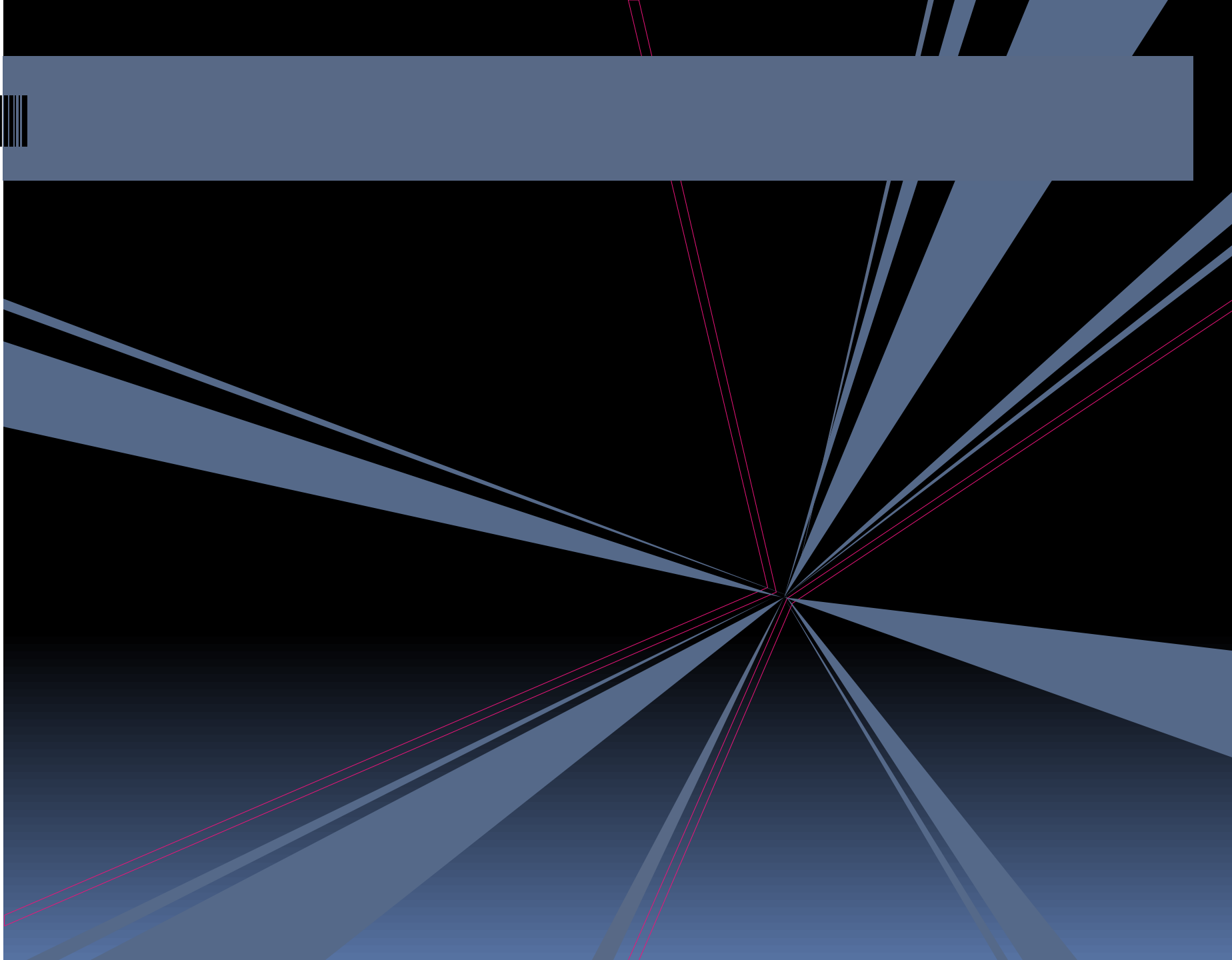
podmínky získání zápočtu

2. aktivní práce v semináři – vstupy do diskuse, otázky, prezentace názorů a zkušeností...
3. plnění a odevzdávání či prezentace domácích úkolů
4. napsání zápočtového testu (5 otevřených otázek)

1. domácí úkol

Na základě své praxe a zkušeností (žákovských i učitelských) a inspirování „základními tématy“, formulujte 4 otázky/témata, kterými byste se chtěli na semináři zabývat.

Uvítám, budou-li formulace otázek co **nejkonkrétnější** a postavené na nějaké situaci a zkušenosti.

Učitel'ské role

- Autorita – odbornost, znalosti, zápal; charakter, osobnost – fér, smysl pro humor, důslednost, sebejistota; nastavení pravidel, sociální role, strategie, vzhled
- Vychovatel
- Organizátor, manažer
- Řečník
- Přítel, důvěrník
- psycholog

Učitel'ské role

- Odborník, teoretik
- Facilitátor učení
- Soudce, generál, policajt, detektiv, vykonavatel trestu, obhájce
- Vzor
- Poradce
- Úředník
- diplomat
- Herec, bavič
- profesionál

Jak se mění role učitele?

- Klesá respekt ← společenské ocenění, celkově klesá respekt k institucím
- od odborníka k facilitátorovi
- od autoritativního k liberálnímu přístupu
- od drába k mentorovi

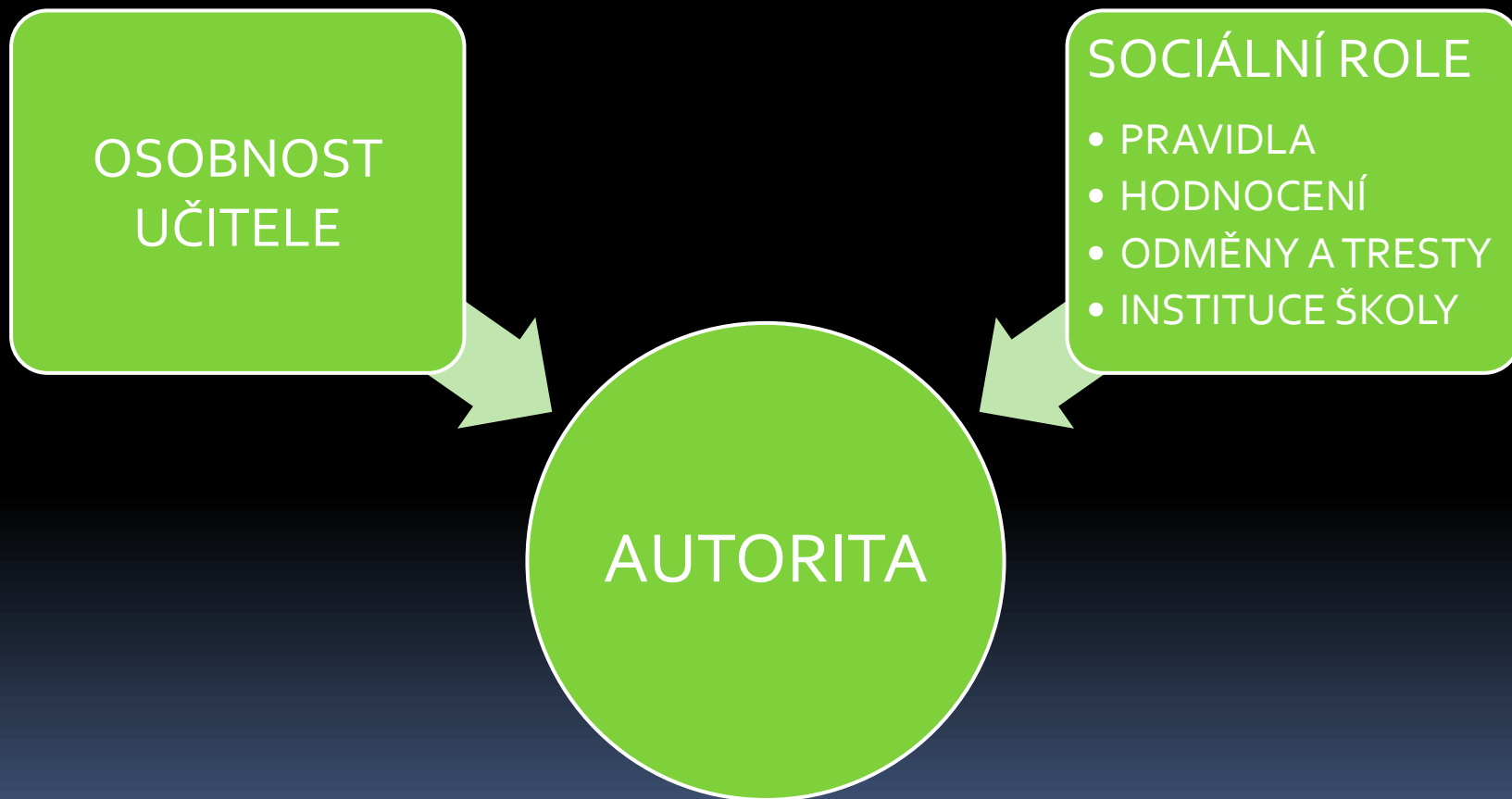
Domácí úkol

Přečtěte si text na

<http://www.mitvsehotovo.cz/2011/11/znamky-skodi-aneb-zamysleni-jednoho-ucitele/>

a napište k němu pár vět, které vyjádří Vaše stanovisko k problému či k textu
úkol se bude odevzdávat

ZDROJE AUTORITY

Jak si „pěstovat“ autoritu?

1. chovat se profesionálně, zejména k žákům a rodičům – neztrácet glanc, vyznat se, být ochotný a otevřený
2. nezneužívat ji, a tím nerozměľňovat, nechodit s flintou na komára
3. nastavit pravidla a být důsledný při jejich dodržování
4. větší odstup na začátku lze zmenšovat, naopak už to nejde
5. být odborníkem i dobrým metodikem a didaktikem (občas vyvolat WOW! efekt 😊)
6. být spravedlivý v hodnocení i přístupu
7. umět ustoupit, být občas velkorysý, chápavý
8. neztratit autenticitu a konzistenci v projevu i emocích (zůstat člověkem)

Jak si „pěstovat“ autoritu?

1. chovat se profesionálně, zejména k žákům a rodičům – neztrácet glanc, vyznat se, být ochotný a otevřený
2. nezneužívat ji, a tím nerozměľňovat, nechodit s flintou na komára
3. nastavit pravidla a být důsledný při jejich dodržování
4. větší odstup na začátku lze zmenšovat, naopak už to nejde
5. být odborníkem i dobrým metodikem a didaktikem (občas vyvolat WOW! efekt 😊)
6. být spravedlivý v hodnocení i přístupu
7. umět ustoupit, být občas velkorysý, chápavý
8. neztratit autenticitu a konzistenci v projevu i emocích (zůstat člověkem)

Jak řešit běžné vyrušování

a neztratit přitom myšlenku ani autoritu 😊

jemně a nenápadně

- pohled, případně výhrůžný pohled
- gesto + mimika
- přiblížení se v prostoru třídy → narušení osobního prostoru
- otázka na příčinu vyrušování
- napomenutí z očí do očí

důrazně a cíleně

- „veřejné“ napomenutí s vyslovením důsledků (reálných a netrestajících ostatní)
- práce navíc – výrazně dobře zejména tehdy, je-li vyrušování způsobeno nudou či záměrnou „leností“
- separace – přesazení, vykázání ze třídy apod.

mimo třídu

- rozhovor s žákem mezi čtyřma očima ve třídě či v kabinetě – předložit situaci jako společný problém – chtít, aby se žák na řešení podílel – výsledkem by měla být oboustranná dohoda na postupu a případných sankcích
- zjistit, jestli se žák takto chová i u jiných vyučujících – podle toho postupovat dál
- proč u mne ano? v čem je problém mezi námi?

VĚDĚT PROČ

Řídit se tím, čeho chci napomenutím docílit, a podle toho volit prostředky.

Chci, aby to bylo exemplární?

Chci soustředit žáka na práci bez vyrušení ostatních?

Chci vyrušit sám sebe?

Potřebuji ukázat hranice a dodržování pravidel?

Jak ne/jednat s rodiči

1. Partnerský přístup
2. Jít k věci. Pojmenovat problém přesně.
3. Vyloučit zaujetí vůči dítěti. Řešit problém.
4. Dát najevo zájem. Dobrou vůli.
5. Nesrovnávat s ostatními. Nehodnotit dobrý-špatný, chytrý- hloupý, pečlivý-lajdák. Popisovat chování.
6. Začít dobrým, skončit dobrým.
7. Poslouchat.

Jak jednat/nejednat s rodiči

8. Jednat na úrovni dospělý – dospělý.
9. Pokusit se zbavit emocionální „slupky“ a řešit věcný problém.
10. Pokud není dítěti ubližováno brát to tak, že rodiče rozhodují. Vy můžete poradit, pokud vás chtějí poslouchat.
11. Uvědomit si, že je to „jenom“ škola.

Desatero pro komunikaci s rodiči

Autorka: Bohumíra Lazarová

Následujících deset dobře míněných podnětů pro zlepšení komunikace učitele s rodiči není v žádném případě úplným výčtem všeho hlavního, co by se měl učitel snažit mít v komunikaci s rodiči na paměti. Smyslem uvedení tohoto přehledu je upozornit na některé základní a typické okolnosti komunikace s rodiči, a hlavně pak podnítit učitele k tomu, aby se případně sami - na základě svých zkušeností i studia - pokusili tento výčet učinit úplnějším a pro svou praxi dobře uplatnitelným.

▪ **1. Stop imperativu**

Vždy (snad kromě krajních případů ohrožujících život či zdraví dítěte) lze usilovat o partnerský vztah, i když se na počátku může zdát, že je to nemožné. I vztahy se vyvíjejí. K navození rovnocenného vztahu nepřispívají imperativy „*musíte*“, „*je nutné abyste*“...apod., je užitečnější je nahrazovat podmiňovacími výrazy typu „*měli bychom*“, „*zdá se, že by bylo dobré*“...apod.

▪ **2. Usnadnit porozumění**

Je přirozené, že každý člověk nahlíží na svět jinak a svým individuálním způsobem mu rozumí. Porozumění rodiči lze usnadnit ověřujícími formulkami: „*Jestli jsem vám dobře rozuměl*“... „*myslíte to tak, že...*“ „*je to tak?*“...apod.

▪ **3. Vhodné naladění rodičů**

Vhodný výběr prostředí (s možností volně se posadit) a uvítací přivítání s oceněním („*Jsem ráda, že jste si udělali čas*“... „*Ráda vás vidím a oceňuji vaši ochotu*“...) pomůže odstranit napětí a případně nedůvěru, a povzbudit rodiče ke spolupráci.

▪ **4. Začátek a konec pozitivní**

Pro navození důvěry je užitečné začínat oceněním a pochvalou pro rodiče i dítě (vždy se něco najde), prostřední část rozhovoru věnovat problémům a nesnázím a závěr rozhovoru doporučením, optimistickému naladění, pozitivnímu přeznačkování (rodičů i sebe sama) a vyjádření víry v lepší budoucnost.

Desatero pro komunikaci s rodiči

▪ 5. Společné dohody

Větší naději na úspěch mají postupy a doporučení, kterým rodič věří, které sám vysloví, kterých je spolutvůrcem. Rodičovskou kreativitu v tomto směru lze povzbudit slůvky: „A zkoušeli jste už něco...“, „Co byste doporučovali...“, „Kdy se vám již podařilo...“ „Jak to vidíte vy?...“

▪ 6. Čas

Naslouchání je mnohdy užitečnější než mluvení. Je třeba nejprve rozumět a pak teprve mluvit. Pro vlastní bezpečí (i pro informovanost rodičů) bývá rozumné předem se s rodiči dohodnout společně na stráveném čase. Není neslušné předem upozornit: : „Jsem ráda, že vám mohu nyní věnovat 10 minut“... „představuji si naši konzultaci asi na půl hodiny, můžeme pokračovat příště...“

▪ 7. Společné problémy

Učitel hovořící o problému žáka se tak stává součástí tohoto problému. Snad bude tedy přirozenější užívat při hovoru o problému první osobu množného čísla. („Měli bychom se možná pokusit o...“, „Co myslíte, že bychom ještě mohli...“)

▪ 8. Raději neradíme

Opatrně s radami všeho druhu. Učitel radí, je-li o to výslovně požádán a je-li k tomu kompetentní.

▪ 9. Nevědět není ostuda

Není hanbou nevědět nebo nepřiznat chybu. Obojí je lidské a možné. Důležité je uvědomit si svoji odpovědnost, snažit se odstraňovat nejen následky, ale zejména příčiny chyb, aby nedocházelo k jejich opakování. Pro opakovanou chybu se hledá omluva mnohem obtížněji.

▪ 10. Nehledejme viníka

Hledání viníka těch či jiných potíží dítěte bývá k ničemu (hledání příčin a hledání viníka není totéž). Zaměřme se raději na budoucnost.

ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST

- Žák ví, jak se má učit, umí vyjádřit svoje myšlenky
- Chápe látku, umí poznatky aplikovat či chápe souvislosti mezi novými a známými fakty
- Má ze sebe dobrý pocit
- Pokud žák zvládá učivo a má dobré známky
- Dokáže se přizpůsobit školním normám
- Umí formulovat otázku a vysvětlit, čemu nerozumí.
- Ví, kde nalézt další info.
- Žák zažívá vůči vzdělávání pozitivní pocity.

ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST

1. Hodnocení učitele? Je žák z mého pohledu úspěšný?
 2. Cítí se žák úspěšný?
-

školská neúspěšnost

- chování žáka a výsledky jeho činností neodpovídají/nedostačují normám odpovídajícím věku

relativní – dočasná

absolutní – neodstranitelná

Důsledek sociálně patologických jevů působících na žáka.

školská neúspěšnost

Prof.PhDr.Rudolf Kohoutek,CSc.

- tzv. *absolutní školská neúspěšnost*. To je taková výuková nedostačivost, kdy žák neprospívá proto, že nemá dostatečně rozvinuté intelektové schopnosti nutné k úspěšné docházce do normální školy.

školní neúspěšnost

Může však jít také rovněž o tzv. dočasnou, přechodnou či částečnou, dílčí, parciální

- *relativní školní neúspěšnost*, kdy žák propadá nebo má špatný prospěch z příčin mimointelektových (např. pro intelektuální pasivitu, pro momentální indispozici), které většinou lze odstranit. U relativní školní neúspěšnosti jsou výkony žáka ve vyučování nižší než jeho rozumové (mentální) schopnosti a předpoklady.

školní neúspěšnost

www.ferovaskola.cz

- V užším kontextu (pedagogickém i laickém) jde o podprůměrné až nevyhovující výsledky při školním hodnocení vzdělávacích výsledků žáka („špatné známky“). Odráží se ve skutečnosti, že v ČR u určitého počtu žáků dochází k opakování ročníku nebo k nedokončení studia.

Z hlediska pedagogicko-psychologického a sociopedagogického je tento pojem chápán širěji, a to jako selhávání dítěte či adolescenta v podmínkách školního edukačního prostředí nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání vůbec, učitelům aj.

možné reakce na školní neúspěch

Pokud jedinec zažije frustraci je jeho přirozenou reakcí tento nepříjemný pocit kompenzovat (sebepotvrdit ego, vrátit mu hodnotu).

Existuje celá řada **kompenzačních mechanismů** (reakcí na frustraci) a my vybíráme naučené, ověřené strategie s přihlédnutím na situaci, která frustraci vyvolala.

Tj. je přirozené, že žák na prožitý neúspěch reaguje, v naší moci je ale naučit ho strategie, které neubližují jemu ani ostatním.

možné reakce na školní neúspěch

- **agrese obrácená ven**

práskání dveřmi, ničení školního majetku, napadání učitele i spolužáků, házení věcmi, zesměšňování úspěšných žáků nebo pravidel a jejich dodržování

- **agrese obrácená dovnitř**

podceňování, sebeobviňování, sebetrestání, sebepoškozování

- **projekce**

obviňování jiných z neúspěchu – spolužáků, učitele, příp. rodiny a sourozenců

kompenzace šk. neúspěchu

- **racionalizace**

zdůvodňování neúspěchu, hledání „výhod“ neuspění, přepólování neúspěchu na úspěch „já jsem to tak chtěl“

- **vytváření póz, masek**

cílem je neztratit sociální prestiž – předstírání lhostejnosti k neúspěchu, bagatelizování, ironizování – přesouvání důležitosti na něco jiného (peníze, sport...)

postoj „když nemůžu být nejlepší, budu nejhorší“

- **únik**

nalézání úspěchu v jiné oblasti a utíkání do ní (počítačové hry, sport, skaut, hry na hrdiny, ale i parta, alkohol...)

vyhýbání se škole, učiteli, písemkám

kompenzace šk. neúspěchu

- **náhradní cíl**

většinou nižší hodnoty – peníze, krása, štíhlost, svalnatost, sportovní úspěchy

snaha o oblibu u učitelů –nošení dárků, drobné úsluhy
dělání kašpárka

- **rezignace**

žák se přestane snažit, ztratí motivaci, přesvědčí se, že to nemá cenu, ztráta sebedůvěry

- **regrese**

návrat k vývojově překonanému chování, „chová se jako malej“, obzvláště směrem k učitelům, autoritám – např. roztomilé dětské chování

SEŘAĎTE PODLE TOHO, JAK POLOŽKY POVAŽUJETE ZA DŮLEŽITÉ

- ODPOVĚDNOST, ZODPOVĚDNOST
- RESPEKT K PRAVIDLŮM
- VĚDĚNÍ, VZDĚLÁNÍ
- UŽITEK, UŽITEČNOST
- ZKUŠENOST
- KRÁSA
- ŘÁD, POŘÁDEK
- RESPEKT
- AKTIVITA (jak opak pasivity)
- MORÁLKA, MRAVNÍ PRINCIPY